

JÁNOS-SZATMÁRI SZABOLCS – HORVÁTH GIZELLA – TOLNAY ISTVÁN

AZ ERDÉLYI MAGYAR KÖZÖSSÉGET SZOLGÁLÓ „MAGÁNEGYETEM”

A NAGYVÁRADI PARTIUMI KERESZTÉNY EGYETEM

A Partiumi Keresztény Egyetem története abból a felismerésből indul ki, amely egy kisebbségi létnek életben tartó mozzanataként értékeli a kisebbségi nyelven történő oktatást, ami ugyanakkor azt is jelenti, hogy az erdélyi magyarság számára az anyanyelven szerveződő egyetem létkérdés.

Az 1989-es romániai politikai változások új korszakot nyitottak az erdélyi magyar egyetemtörténetben, amennyiben a kommunista diktatúra kisebbségellenes, az erdélyi magyar felsőoktatás intézményeit tudatosan elsorvasztó politikája után újra lehetővé vált az önálló, állami fenntartású egyetem iránti jogos igény megfogalmazása. Az állami fenntartású önálló magyar egyetem alapítását célzó, sorra kudarcot vallott kísérletekkel párhuzamosan, azokkal majdhogynem egy időben jelentek meg a magánegyetemi törekvések, mintegy alternatívaként. Ezek első állomásaként a Királyhágómelléki Református Egyházkerület 1990-ben létrehozta a Sulyok István Református Főiskolát (SIRF) mint a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet nagyváradi fakultását. Az alapítók keresztény és nemzeti értékeket hordozó intézményként hozták létre, így az 1990 és 1999 között egyházi keretekben és egyházi finanszírozással működött, de valójában a szakok többsége „világi” jellegű volt, azok mindegyikét a valós társadalmi és regionális igények hozták létre. A főiskola a Vallásügyi Államtitkárság 4805/1991-es működési engedélye alapján kezdte meg tevékenységét, a teológiai jellegű képzést nyújtó *református didaktikai teológia* szakhoz három további szak társult: *szociális munka, német nyelv és irodalom*, valamint *jogtudomány*.

Tekintettel a román oktatási törvény és az akkreditációs törvény előírásaira, 1999-ben létrejött a Pro Universitate Partium Alapítvány, melynek kura-tóriumára kimondta a Partiumi Keresztény Egyetem létrehozását, és elhatározta az egyetem akkreditációjának megszerzése érdekében szükséges lépések megtételét.

Az intézmény további fejlődésében döntő fontosságú eseményként értékelendő az 1998-as magyarországi választásokat követően megalakult budapesti kormány döntése, amely 1999 nyarán elfogadta az erdélyi magyar magánegyetem létrehozásának támogatását, és a költségvetésben 2 milliárd forintot különített el erre a célra. Ezt követően, az erdélyi magyar történelmi egyházak kezdeményezésére, 2000 márciusában Kolozsváron létrejött a Sapientia Ala-

pítvány, mely a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem létrehozója és fenntartója. A két alapítvány (Sapientia Alapítvány, Pro Universitate Partium Alapítvány) és a két egyetem (Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Partiumi Keresztény Egyetem) egységes rendszerben működik, és részesül az anyaország mindenkori kormányának költségvetési támogatásában.

A Partiumi Keresztény Egyetem akkreditációja

A Pro Universitate Partium Alapítvány 1999. október 1-jén határozta el a Partiumi Keresztény Egyetem megalapítását, nagyváradi székhellyel. Az új intézmény a már említett három ideiglenes működési engedéllyel rendelkező szakkal indult, amelyekhez az évek során más szakok is társultak: *filozófia* (2000), *román nyelv és irodalom* (2000), *menedzsment* (2000), *angol nyelv és irodalom* (2002), *német nyelv és irodalom* (2002), *kereskedelmi és szolgáltatási egységek gazdaságtana* (2002), *református didaktikai teológia* (2002), *képzőművészet* (2002), *zenepedagógia* (2002), *szociális munka* (2003), *szociológia* (2003), *angol nyelv és irodalom – román nyelv és irodalom* (2003).

2004-ben az egyetem két dupla szak akkreditációs dossziéját nyújtotta be, a *református didaktikai teológia – szociális munka* és a *református didaktikai teológia – német nyelv és irodalom* szakpárokét. Az Országos Akkreditációs Tanács még ugyanabban az évben elfogadta és pozitívan értékelte a szakok és az intézmény akkreditációs dossziéját (az erre vonatkozó 1609/2004-es Kormányrendelet a Hivatalos Közlöny 950/2004. október 18-i számában jelent meg). A 288/2004-es Törvény, valamint a 88/2005-ös Kormányrendelet értelmében a két dupla szak három önálló szakká alakult át a következőképpen: *református didaktikai teológia*, *szociális munka*, *német nyelv és irodalom*. Az Országos Akkreditációs Tanács dokumentumaiból kitűnik, hogy egyetemünk már 2004-ben teljesítette az akkreditáció összes szakmai feltételét.

Sajnos a jelzett időpont után az akkreditáció halogatásának hosszú időszaka kezdődött el, az egyetem vezetőségének minisztériumi és parlamenti fellépései ellenére. Végül 2007 májusában a szenátus tanügyi, tudományos, ifjúsági és sport szakbizottsága, majd 2007. október 8-i ülésén a szenátus plénuma – Románia Alkotmánya 76-os cikkelyének 2. bekezdése értelmében – elfogadta a Partiumi Keresztény Egyetem létrehozásáról szóló törvényt. Innen az iratcsomó a képviselőház illetékes bizottságához került. A bizottság küldöttségének 2007. november 5-i látogatása egyetemünkön annak a reményét keltette, hogy a törvényhozási folyamat rövid időn belül lezárul.

2008. február 19-én a képviselőház tanügyi, tudományos, ifjúsági és sport szakbizottsága napirendre tűzte egyetemünk akkreditációjának kérdését, de a bizottság ülése határozatképtelenség miatt elmaradt. 2008. március 26-án a képviselőház szakbizottságának újabb látogatására került sor egyetemün-

kön, amelynek eredményeképpen újból pozitív jelentés született. 2008. április 22-én egyetemünk küldöttsége meghívást kapott a szakbizottság ülésére, amelyet újból felfüggesztettek, szintén határozatképtelenség miatt.

2008. szeptember 9-én a képviselőház tanügyi, ifjúsági és sport bizottsága egyhangú szavazással jóváhagyta a Partiumi Keresztény Egyetem intézményi akkreditációját, három szakkal, úgymint: *szociális munka, református vallás-tanár és német nyelv és irodalom*. 2008. szeptember 30-án a román képviselőház plenáris ülése 185 igen, 15 nem és 10 tartózkodás mellett elfogadta a Partiumi Keresztény Egyetem akkreditációjáról szóló törvényt. A 725/2008. november 27-i Hivatalos Közlönyben jelent meg a 198/2008-as törvény, amely akkreditált magánegyetemként hozta létre a Partiumi Keresztény Egyetemet.

A Partiumi Keresztény Egyetem küldetése

A Partiumi Keresztény Egyetem (PKE) az erdélyi-partiumi magyar nyelvű felsőoktatási rendszer szerves része, a romániai magyarságnak az 1989-es változások után létrehozott első önálló, akkreditált egyeteme.

A hosszú politikai huzavona után a 2008 szeptemberében elnyert intézményi akkreditáció egyrészt egyetemünk „nagykorúvá” válásának elismerését jelenti, másrészt azonban fokozott felelősségvállalást is megkövetel, amelynek lényege, hogy intézményünket oly módon integráljuk a romániai felsőoktatási intézményrendszerbe, hogy hűek maradhassunk az egyetem küldetéséhez és céljaihoz, az induláskor megfogalmazott alapítói szándékhoz.

Egyetemünk célkitűzése, hogy Erdélyben és a Partiumban élő nemzeti közösségünk számára szakembereket képezzen a magas színvonalú oktatás és tudományosság követelményei szerint. Küldetésében a következő elvek és szempontok megvalósítására törekszik:

- a keresztényi és egyetemes emberi értékek érvényesítése; nemzeti közösségünk identitásának megőrzése és fejlesztése;
- a Partium regionális igényeit kielégítő szakemberképzés biztosítása;
- versenyképes, minőségi oktatás és kutatás biztosítása;
- az egyetem átlátható, következetes működtetése, a szakmaiság és akadémiai szellem értékeinek érvényesítése;
- széleskörű intézményi kapcsolatok kiépítése;
- olyan egyetemi közösség kialakítása, melyben a keresztényi szeretet, igazságosság, következetesség, szolidaritás, erkölcsös magatartás értékrendszere érvényesül;
- az egyetemi autonómia törvény által biztosított gyakorlata.

Ennek megfelelően, a mindenkori oktatási-tudományos feladatokon túl, az egyetem nemzetpolitikai szempontból is stratégiai fontosságú szerepet tölt be. Célkitűzése, hogy az Erdélyben és a Partiumban élő magyar nem-

zeti közösség számára biztosítsa az esélyegyenlőséget az oktatás területén, kiteljesítvén a magyar nyelvű oktatás palettáját, s hogy – a magas színvonalú oktatás és tudományosság követelményei szerint – közösségünk számára értelmiségieket és szakembereket képezzen. Ezáltal az egyetem ugyanakkor kultúrmissziós feladatokat is teljesít: a közösség saját kultúráját csakis anyanyelvén tudja átadni, és mivel a közösséget kultúrája definiálja, ha a kulturális tartalmak átadása nem történik meg, a kisebbség közösségként való létezése veszélybe kerül.

A jelen – az intézmények képzési ajánlata, jogi státusza

A Partiumi Keresztény Egyetem keretein belül jelenleg három kar működik, amelyek a bölcsész- és társadalomtudományi, közgazdaságtudományi, illetve művészeti képzéseknek nyújtanak szervezeti keretet. A 2008-ban elnyert intézményi akkreditációnak köszönhetően a PKE számára lehetővé vált mesterképzés indítása is, már az intézmény törvény általi elismerésének évében négy mesterképző program nyerte el az akkreditációt. Azáltal, hogy a PKE keretei között immár mesterképzés is működik, kiteljesedett a bolognai rendszerben történő oktatás második ciklusa is, aminek köszönhetően a PKE már nemcsak nevében, de a valóságban is teljesíti az egyetemenként való működés feltételeit. Az egyetem helyzetének megszilárdulását az akkreditáció mellett az oktatói struktúra fejlődése is jelzi: amíg a kezdeti időszakban sok szak főleg vendégelőadókkal működött, mára már minden szak rendelkezik saját, jól képzett tanári gárdával, amely képes ellátni az oktatási-kutatási feladatokat. A Partiumi Keresztény Egyetemen jelenleg 87 főállású tanár dolgozik, közülük 18 oktató minősített (5 professzor és 13 egyetemi docens). Oktatóink közül 52 doktori képzésben vesz részt, 34 pedig már rendelkezik doktori címmel. Ez utóbbiak közül 20 oktató azóta szerezte meg a doktori címet, amióta a PKE-n tanít.

Az egyetem gazdag oktatási kínálattal rendelkezik. A Bölcsészettudományi Kar keretében hét akkreditált alapszak (*református didaktikai teológia, filozófia, német nyelv és irodalom, angol nyelv és irodalom, angol nyelv és irodalom – román nyelv és irodalom, szociális munka, szociológia*) és két ideiglenes működési engedéllyel rendelkező alapszak (*magyar nyelv és irodalom, román nyelv és irodalom*) működik. Továbbá négy akkreditált mesteri képzés (*filozófia és művészet a nyilóános térben, kortárs politikafilozófiák, multikulturalitás és többnyelvűség, európai szociálpolitikák*) is van a PKE-n. A Művészeti Kar keretében a *zenepedagógia* és a *képzőművészet* akkreditált alapszakok, és a rájuk épülő akkreditált mesteri képzések: *zeneművészet a kortárs kultúrában, vizuális kommunikáció* szerveződnének. A Közgazdaságtudományi Kar a *menedzsment és kereskedelmi, turisztikai és szolgáltatási egységek gazdaságtana* akkreditált szakokat, és a *bank- és pénzügyek*

ideiglenes működési engedéllyel rendelkező szakokat egyesíti, illetve az ezekre épülő *vállalkozások fejlesztésének menedzsmentje* mesterképzést.

Az intézmény életképességét bizonyítja, hogy az alapszakok nagy többsége elnyerte az akkreditációt, és az egyetem minden végzett hallgatója számára lehetőséget teremtett arra, hogy szakképzettségének megfelelően mesterképzésben folytassa tanulmányait. Különleges figyelmet érdemel a *román nyelv és irodalom szak* megerősítése: egyrészt azért, mivel a romániai szabályozások értelmében minden egyetemnek kötelezően kell működtetnie egy román nyelvű képzést, másrészt pedig azért, mivel intézményünk a szakot stratégiai megfontolásokból (magyar anyanyelvű román nyelv és irodalom szakos tanárok képzése a magyar tannyelvű iskolák számára) indította.

A 2008/2009-es egyetemi évben intézményünk megszerezte a *magyar nyelv és irodalom* szak működési engedélyét, így 2010-ben már erre az alapszakra is felvételt hirdettünk. A *magyar nyelv és irodalom* szak indítása egyszerre szimbolikus jelentőségű és gyakorlati fontosságú döntés: önmagát magyar egyetemként meghatározó intézményünk számára a tudatosan vállalt keresztény és magyar értékek erősítését jelenti a magyar kultúrával, nyelvvel és irodalommal való akadémiai szintű foglalkozás lehetősége; másrészt pedig a szak indítását *regionális és szakmai-piaci igény* is indokolta. Bihar megyében, de a partiumi régióban is egyre hangsúlyosabban jelentkezik a magyar nyelv és irodalom szakos tanárok hiánya. A Bihar Megyei Tanfelügyelőség közlése alapján csak a megye iskoláiban ma is szépszámú elfoglalható tanári állás létezik, a szomszédos Szatmár és Szilágy megyékben szintén hasonló a helyzet, de ugyanilyen jellegű gondokról tájékoztattak akár Hargita és Kovászna megye vonatkozásában is. Különösen súlyos ez a helyzet a szórványban működő magyar tannyelvű iskolák esetében. A szakindítás révén ugyanakkor lehetőség nyílik újabb potenciális hallgatók bevonására a magyar nyelvű felsőoktatási rendszerbe, akik a PKE nyújtotta alternatíva nélkül vagy egyáltalán nem, vagy román nyelven folytatnák tanulmányaikat.

Egyetemünk tudatosan vállalta fel a magyar nyelvű tanárképzést. Akkreditáció hiányában az egyetem a képzésnek csakis a diszciplináris részét vállalhatta, a tanári képesítést biztosító tantárgycsomagot és a látogatási bizonyítványt intézményközi szerződésekkel biztosítottuk. 2010 őszén az országos akkreditációs ügynökség (ARACIS) akkreditációra javasolta a Partiumi Keresztény Egyetem tanári továbbképző központját (DPPD), ami feltétele volt az akkreditált tanárképzés és tanári továbbképzés egyetemünkön való beindításának. Sajnos az új tanügyi törvény, amit 2011 februárjában fogadtak el, új alapokra helyezte a tanárképzést, megszüntette a meglévő tanári továbbképzőközpontokat, így el sem tudtuk kezdeni a munkát. Mai napig nem születtek meg azok az előírások, amelyek pontosítanák a tanárképzés törvényes kereteit. Egyetemünk nem tett le arról a szándékról, hogy részt vegyen a tanárok szakmai és pedagógiai továbbképzésében, de az intézményi keret

kidolgozásával egyelőre meg kell várnunk a minisztérium erre vonatkozó pontosításait. Ugyanebben a szellemiségben indítottuk el a *tanító- és óvóképző* szak sikeres engedélyezését, amelyre már 2012 őszén tudunk hallgatókat fogadni. A jól képzett tanítók és óvodapedagógusok nélkül a magyar közösség magyarként való megmaradása Erdélyben esélytelen.

A BA és MA szintű képzések akkreditálásával párhuzamosan elkezdttük a közép- és hosszútávú célként megfogalmazható doktori képzés feltételeinek megteremtését. Ennek elérése érdekében első fázisban meg kell teremteni a szükséges humán erőforrásokat, ki kell alakítani a képzés beindításához elengedhetetlenül fontos szakmai kapcsolatokat, támogatni kell a doktori képzésbe bevonható oktatók tudományos kutatási tevékenységét a doktorátusvezető professzori cím elnyerése érdekében, valamint ki kell dolgozni az első fázisban megalapítható interdiszciplináris doktori iskola koncepcióját.

Egyetemi kutatóműhelyek és kutatási programok

A Partiumi Keresztény Egyetem öndefiníciója szerint nemcsak oktatási, hanem kutatóintézmény is.

A felsőoktatási intézmények kutatóhelyként történő akkreditációja több éves folyamat, amelyet az oktatási akkreditáció elnyerése után, egy külön procedura keretében kell kezdeményezni az illetékes hatóságnál (CNCSIS – Consiliul Național al Cercetării Științifice în Învățământul Superior). A PKE intézményi akkreditációjának elnyerésével ezért egyértelmű prioritássá vált első körben a kutatóhelyként történő előzetes CNCSIS-minősítés elnyerése, ami 2009 őszén meg is történt. A kutatási tevékenység a tanszékek által létrehozott tudományos műhelyek keretében szerveződik. Fő kutatási területek és irányok:

- *Sulyok István Teológiai Tudományok Intézete* (egyház történelem, biblikateológia, gyülekezetgondozás);
- *Filozófiai Kutatóintézet* (eszmetörténeti kutatások, politikafilozófiai kutatások, történetfilozófia, művészetfilozófia);
- *Társadalomkutató Műhely* (nemzeti és vallási közösségek és identitás, régiókutatás, oktatási struktúrák, munkaerőpiac, gazdasági-társadalmi fejlesztési stratégiák);
- *Vizuális Alkotás és Nevelés Kutatóműhely* (vizuális alkotás és nevelés);
- *Germanisztikai Kutatóműhely* (német–magyar irodalmi kontaktusok és regionális német irodalom, színház történet, nyelvi interferenciák, kontrasztív nyelvészeti problémák);
- *Zenatudományi Kutatóműhely* (zenei ízlés, erdélyi műemlékorgonák története és repertórium);
- *Idegen Nyelvi Kutatóműhely* (összehasonlító nyelvészet, szaknyelvek);

– *Anglisztikai és Amerikanisztikai Kutatóműhely* (angol és amerikai színdarabok és előadások recepciója, kanadai irodalom);

– *Közgazdasági Kutatóműhely* (intenzív gazdasági fejlődés és állandó gazdasági növekedés, regionális fejlődés prognózisa, faluturizmus potenciál felmérése, online marketingstratégiák, elektronikus kereskedelem és e-business fejlődése, humán tőke szerepe a belső gazdasági fejlődésben).

Az egyetem kutatási tevékenységének intézményi hátterét elsősorban a Sapientia Alapítvány által működtetett Kutatási Programok Intézete biztosítja, amely csoportos kutatási programokat és doktori kutatási programokat támogat. A 2008/2009 előtti években a PKE összesen 37 csoportos kutatási projektben vett részt, ebből 13 nemzetközi, 24 pedig belföldi.

A 2008-ban elnyert intézményi akkreditációnak a PKE többek között azért is szentelt kiemelt figyelmet, mert ezáltal többletlehetőségek nyíltak meg számára külső, a fejlesztési szükségleteihez nélkülözhetetlen források bevonására. Ilyen külső forrásbevonási lehetőség a Román Nemzeti Fejlesztési Terv keretei között kiírt felsőoktatás-fejlesztési pályázatokon való részvétel joga. Az akkreditációval nem rendelkező intézmények részére ez a lehetőség nem adott. A PKE – elsősorban kiforrott fejlesztési elképzeléseire és jó magyarországi kapcsolataira alapozva – az utóbbi esztendőben különös figyelmet fordított a Magyarország–Románia Európai Területi Együttműködési program (ETE) által kínált pályázati lehetőségekre. Ennek megfelelően a PKE részvételével előkészített és benyújtott pályázatainak közül 13 sikerrel szerepelt és támogatásban részesült. Az egyetem magyarországi partnerei között egyaránt találhatók felsőoktatási intézmények, önkormányzatok és civil szervezetek. A határon átnyúló pályázati programok új rendelkezéseinek megfelelően, a PKE pályázatvezetőként és partnerként egyaránt részt vett a pályázati együttműködésekben.

Akadémiai együttműködések

Az eltelt években egyetemünk elismert helyet vívott ki a hazai egyetemi felsőoktatási rendszerben, ugyanakkor szoros és jól működő együttműködések alakítottunk ki magyarországi egyetemekkel, amelyeket kétoldalú szerződések szabályoznak.

Egyetemünk ugyanakkor abban érdekelt, hogy intézményesüljenek a regionális jellegű határokon átnyúló kapcsolatok Nagyvárad, Debrecen, Nyíregyháza, Szatmárnémeti és Beregszász felsőoktatási intézményei között. Mindezekben túlmenően stratégiai fontosságú céljaink közé tartozik a romániai, magyarországi és más európai egyetemekkel való kapcsolattartás és kapcsolatépítés folytatása, fellendítése; a létező együttműködési kapcsolatok felülvizsgálata és aktualizálása, az általános keretszerződések konkretizálása

egyetemi, kari és tanszéki szinten; az egyetem részvétele nemzetközi programokba (ERASMUS, CEEPUS stb.), illetve az ehhez szükséges infrastruktúra kialakítása; határ menti regionális együttműködési kapcsolatok elmélyítése közös rendezvények és pályázatok révén.

A továbbfejlesztés perspektívái

A romániai rendszerváltás óta eltelt közel 20 esztendő során egyre világosabbá vált, hogy az önálló erdélyi magyar nyelvű felsőoktatás intézményrendszerének állami alapítása és/vagy támogatása nem jelent egy reális politikai célkitűzést. Jóllehet az erdélyi magyarság továbbra is fenntartja a román állam által létrehozott önálló oktatási intézményrendszer igényét, a Partiumi Keresztény Egyetem, illetve a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem független jogi és gazdálkodási entitásként való megalapítása sikerrel emelte ki az erdélyi magyar felsőoktatás ügyét az irreális célkitűzések síkjáról. A sokat emlegetett, mára már inkább szimbolikus jelentőséggel bíró Bolyai Egyetem létrehozására (Babeş-Bolyai Tudományegyetemből való kiválására) Romániában nincs politikai akarat, ugyanakkor az új román oktatási törvény nem tartalmazza az önálló magyar állami egyetem létrehozásának lehetőségét (csupán magyar karokat engedélyez), önálló intézmény csak alapítványi vagy egyházi alapítású lehet.

Továbbra is érvényes az EMTE-PKE rendszer létrehozásának alapelve, miszerint a felsőoktatásban résztvevő magyar nemzetiségű diákok számaránya nem képviseli Románia magyar nemzetiségű lakosságát, és a magyar nyelvű képzés nem fedi le a szükséges szakok teljes skáláját. Ezt lehet úgy is értelmezni, hogy a magyar közösség adójának egy részével a román nyelven való képzést támogatja, és ez csakis akkor változna, ha a román állam részt vállalna a magyar egyetemek finanszírozásában.

A romániai törvények nem írják elő a magánegyetemnek tekintett PKE és EMTE állami finanszírozását. Az akkreditáció elnyerésének pillanatától az az – eléggé kétes értelmű – törvényi kitétel lép életbe, miszerint a román állam *támogathatja* a magánoktatást. Nyilvánvaló, hogy az első önálló magyar nyelvű egyetem finanszírozása politikai döntés kérdése. Mindezekből következően az EMTE-PKE rendszer továbbfejlesztése, oktatási kínálatának bővítése nem lehet csupán a két intézmény akadémiai közösségének felelőssége: fenntartásában és fejlesztésében szerepet kell vállalnia a mindenkor magyar kormánynak, az erdélyi magyar közösségnek, s nem utolsósorban a román államnak is.

Az intézmény(ek) törvény általi elismerését követően biztosítani kell azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik, hogy a Partiumi Keresztény Egyetem megfelelhessen a korszerű európai oktatás elvárásainak, s bekap-

csolódhasson a különböző nemzetközi tudományos és oktatási programokba, lényegében, hogy minőségi oktatást kínáló, versenyképes, a nemzetközi elvárásoknak megfelelő felsőoktatási intézménnyé válhasson. Ennek alapvető feltétele az EMTE–PKE rendszer több pillérű, kiszámítható, nem kizárólag piaci és mennyiségi szempontokat érvényesítő költségvetési támogatása, az alábbi alapelvek figyelembevételével:

- az EMTE–PKE rendszer jelenti az önálló erdélyi magyar tannyelvű felsőoktatás garanciáját, csakis ebben a rendszerben biztosítható maradéktalanul az anyaországi támogatásnak a támogató szándékaival megegyező felhasználása;
- az EMTE–PKE rendszer önálló, saját fejlesztési stratégiával rendelkező felsőoktatási hálózat, amely együttműködésre törekszik az erdélyi-partiumi régió más, magyar nyelven is oktató felsőoktatási intézményeivel, de nem maradhat meg csupán az állami oktatásból hiányzó szakok indítását felvállaló, hiányszakokat működtető egyetemi rendszer státuszánál,² amely szükségszerűen a mindenkori „másodhegedűs” szerepének elfogadását implikálja;
- az EMTE–PKE finanszírozásakor figyelembe kell venni azt a sokat hangoztatott ténytet, miszerint a magánegyetemi hálózat rendeltetése az anyanyelvű, óvodától az egyetemig történő oktatás biztosítása.

Ennek jegyében össze kell hangolni a közoktatás és a felsőoktatás magyar költségvetésből megvalósítandó támogatási céljait.

Zárszó helyett: miért kell(enek) magyar egyetem(ek) Erdélyben?

Ahhoz, hogy válaszoljunk erre a kérdésre, elsősorban meg kellene határozni az egyetem rendeltetését. Amennyiben csupán azt várjuk el, hogy az egyetem jó szakembereket képezzen a munkaerőpiac igényei szerint, nehezen tartható fenn az a tézis, hogy ehhez feltétlenül szükséges Romániában magyar egyetemet fenntartani. Romániában vannak kitűnő román tannyelvű egyetemek, amelyek állami finanszírozással jó szakembereket tudnak képezni. A munkaerőpiacon a magyarul is beszélő munkatársak iránti igény alig mérsékeltnak mondható, az pedig sehol nem követelmény (a közoktatáson kívül), hogy valaki magyar nyelven folytatott egyetemi tanulmányokkal rendelkezék.

Ha az egyetemnek viszont az a rendeltetése, hogy tudásközpontként biztosítsa a társadalmi fejlődést, vagy akár az, hogy, folytatva a humboldti eszmét, a *Bildung* vonalán vállalja fel a polgárok sokszínű képzését, akkor egy kisebbség számára az anyanyelven szerveződő egyetem létkérdés. A közösség saját kultúráját csakis anyanyelvén tudja átadni, és mivel a közösséget kultúrája definiálja, ha a kulturális tartalmak átadása nem történik meg, a kisebbség közösségként való létezése veszélybe kerül.

Másrészt, a hallgatói igény a piaci igény egyik komponense, ami relatíve független a munkaadó réteg megrendelésétől, és amit az egyetemek tervezésében figyelembe kell venni. Az anyanyelven való tanulás alapvető jog, amit csakis az anyanyelvű oktatási rendszer teljes kiépítésével lehet biztosítani. A magyar anyanyelvű hallgatók a romániai magyar populációhoz viszonyított aránya jóval kisebb a román anyanyelvű hallgatók hasonló arányához viszonyítva. Ha azt is hozzátesszük, hogy a magyar anyanyelvű egyetemisták közül csak mintegy a fele tanul magyar nyelven, akkor nyilvánvalóvá válik, hogy ezen a helyzeten változtatni kell. Ezen az aránytalanságon igyekszik javítani a magyar nyelvű felsőoktatás Erdélyben. Úgy gondoljuk, hogy kiemelten fontos azon területekre képezni szakembereket, ahol nem „átlátszó” a nyelv, azaz ahol lényeges, hogy milyen nyelven történik a közlés. Ilyennek tartjuk elsősorban tanári pályákat, a média területét, a teológus- és vallásnárképzést, a segítő foglalkozásokat, jogászképzést, orvosképzést, zene- és színészképzést.

Egy nemzeti kisebbség egyeteme tehát nem ugyanazokat a feladatokat látja el, mint egy többségi nyelven szerveződő egyetem, ezért a vele szemben támasztott elvárások rendszerének és megítélésének is különbözőnek kell lennie. Ha a bolognai rendszerű képzésre hivatkozva a munkaerőpiac igényeit tartjuk elsődleges kritériumnak a határon túli magyar kisebbségek intézményeivel kapcsolatos döntéseinkben, tévedünk. A nemzeti kisebbségek oktatási intézményeit ugyanis a kultúrmisszió felvállalt céljának kell(ene) alárendelni.

Jegyzetek

¹ Nemzeti Felsőoktatási és Kutatási Tanács.

² Ebben az esetben az erdélyi magyar magánegyetemi rendszernek szinte kizárólag az agrár szakcsoportra, a közgazdasági és jogtudományi szakokra, valamint a műszaki tudományokra kellene korlátozódnia.